

➤ **SPOTLIGHT**

**INKLUZIVNO KAZALIŠTE -
KAZALIŠTE BEZ BARIJERA**

DA DJECA ISKUŠE ROLIJU KAZALIŠTA

Milanka Čolović iz Gradskog kazališta Žar ptica otkrila nam je jedinstven projekt u kojemu sva djeca s poteškoćama u razvoju postaju - prihvaćena

Piše: **KORALJKA BAKOTA**

Razvojni put obrazovanja djece s teškoćama u razvoju obuhvaća evoluciju od segregacije i integracije do današnje inkluzije, koja predstavlja opće prihvaćeni standard u odgojno-obrazovnom sustavu. Međutim, inkluzija kao koncept nadilazi sam obrazovni okvir te obuhvaća sve segmente života djece s teškoćama i osoba s invaliditetom. Izgradnja inkluzivnog okruženja zahtijeva temeljitu pripremu i sustavnu prilagodbu, uz stalno uvažavanje individualnih potreba, sposobnosti i potencijala svakog djeteta. Inkluzivno kazalište promijenilo je svoj put jednako kao i odgoj i obrazovanje, od pionirskih, gotovo aktivističkih inicijativa do institucionalno priznatih umjetničkih središta koja mijenjaju način na koji društvo prihvaća teškoće i invaliditet.

Korijeni europskog inkluzivnog kazališta sežu u sedamdesete i osamdesete godine prošlog stoljeća. U Londonu se 1981. pojavljuje Oily Cart, kazalište koja umjesto klasičnog scenskog izričaja razvija interaktivne, senzorne predstave namijenjene djeci s kompleksnim i višestrukim teškoćama u razvoju, stavljajući dodir, miris i zvuk u središte kazališnog iskustva. U Litvi 2007. godine

nastaje Dansema Dance Theatre, prvo profesionalno plesno kazalište usmjereno na rani uzrast, koje integrira senzorne prilagodbe kako bi plesnu umjetnost približilo djeci s različitim perceptivnim i motoričkim potrebama. Gostovali su u Hrvatskoj na Međunarodnom dječjem festivalu u Šibeniku s predstavama poput "Nevideni svijet" ili "Evo me, dolazim!". To su samo neka od inkluzivnih kazališta koja su svojim radom postala vidljiva i prepoznatljiva, međutim u Hrvatskoj do sada nismo imali kazališta koja su ideju i koncept inkluzije ugradila u svoj kazališni repertoar.

Kako to da se dječje kazalište Žar ptica odlučilo krenuti u tako zahtjevan, ali društveno nužan projekt stvaranja inkluzivnog kazališta doznajemo od Milanke Čolović, voditeljica marketinga i odnosa s javnošću Gradskog kazališta Žar ptica.

➤ **Po čemu se vaš pristup razlikuje od tradicionalnih dječjih kazališta?**

Svako kazalište za djecu stvara predstave s namjerom da umjetničkim sadržajem u njima probudi emocije, pokrene maštu, zabavi ih, ali i potakne na razmišljanje. U jednom smo trenutku postali svjesni da nam dolaze i djeca koja zbog svojih teškoća u razvoju od svega toga mogu doživjeti vrlo malo. Upravo nas je to potaknulo da se uhvatimo ukoštac s tim izazovom te iskoristimo tehničke mogućnosti koje je znanost odavno ponudila i uključimo ih u život našega kazališta. Željeli smo da i djeca s teškoćama u razvoju, u skladu sa svojim mogućnostima, u

kazalištu čuju ono što inače ne bi mogla čuti, predstavu dožive dublje nego prije te stvore vlastite slike, osjećaje i misli. Željeli smo da iz kazališta odu bogatija za jedno novo iskustvo. Čak i kada bismo potpuno zanemarili važnost samog gledanja predstave, inkluzija u kazalištu nemjerljivo pridonosi osjećaju međusobne prihvaćenosti i jednako-vrijednosti, a u konačnici i uključivanju djece s teškoćama u društveni život njihovih vršnjaka. U našem su gledalištu sjedili jedni pokraj drugih. Netko je bio u kolicima, ali je, kao i svi ostali, imao svoje mjesto - sjedalo s određenim brojem u drugom redu. Netko je sjedio na krajnjoj desnoj strani kako bi bolje pratio prevoditelja na znakovni jezik. Netko je u predvorju preuzeo slušalice i slušao tetu Iskru, koja mu je opisivala sve što se događa na pozornici, a što sam ne može vidjeti. Netko je prilagodio svoje slušno pomagalo tako da je i iz posljednjeg reda savršeno čuo glumce. Netko nije trebao ništa od toga, a netko je došao sa svojim aparatićem za zube. Svi su tog dana, s jednakim uzbuđenjem i radošću, došli u kazalište i gledali istu predstavu. To je smisao našeg inkluzivnog pristupa i slika gledališta Žar ptice na koju smo osobito ponosni. To je ujedno i slika budućeg društva kakvom se nadamo - društva u kojem će ova djeca sutra, s punim prihvaćanjem i razumijevanjem, zajedno raditi, družiti se i putovati. Jednostavno, zajedno živjeti bez predrasuda. ➤

SPOTLIGHT

NE MIJENJAMO UMJETNIČKU VRIJEDNOST - BIT NIJE STVARATI POSEBNE PREDSTAVE

► Djeca iz dvorane mogu na kratko otići i odmoriti se

► Kakve tehničke, prostorne i senzorne prilagodbe provodite?

Pristup kazalištu je ravan, tako da djeca koja se kreću u kolicima mogu lagano doći. Ispred ulaza osigurana su dva parkirališna mjesta, u predvorju se nalazi toalet za osobe s invaliditetom, a u drugom redu možemo ukloniti šest sjedala i tako napraviti prostor za kolica. Slijepoj i slabovidnoj djeci u snalaženju pomažu taktilne trake, plan prostora koji mogu opipati te oznake redova i sjedala na Brailleovu pismu. Tijekom predstave mogu koristiti slušalice preko kojih im opisuju ono što se događa na pozornici. Za gluhu i nagluhu djecu osiguravamo titlove i prijevod na hrvatski znakovni jezik. Na blagajni i u dvorani postavljene su i induktivne petlje, koje djeci sa slušnim pomagalicama omogućuju da jasnije čuju govor i zvukove. Djeci iz spektra autizma važno je da se s roditeljima unaprijed upoznaju s novim prostorom i znaju što ih očekuje. Zato na našoj web stranici mogu pogledati videošetnju kazalištem i slikopriču o dolasku na predstavu. Dostupna je i komunikacijska ploča, uz videopute za korištenje komunikatora. U predvorju se nalazi i miran kutak u koji

se dijete može povući ako tijekom predstave poželi izaći iz dvorane i nakratko se odmoriti. Predstave imaju i oznake koje roditeljima i nastavnicima unaprijed pokazuju sadrže li glasne zvukove, jaka svjetla ili druge efekte koji bi nekoj djeci mogli smetati.

► Treba li inkluzivno kazalište raditi posebne predstave za djecu s teškoćama?

Inkluzivno kazalište u kazališni život uključuje svu publiku, pogotovo skupine s margina društva, stvarajući im osjećaj prihvaćenosti. Naše kazalište je inkluzivno u smislu arhitektonske, komunikacije i sadržajne pristupačnosti zgrade i prilagodbe dijela predstava s repertoara djeci s teškoćama i osobama s invaliditetom. Počesto čujemo - ovo nije inkluzivna predstava jer se misli da nije dovoljno pojednostavljena za djecu s određenim teškoćama. To i ne želimo, nije bit inkluzije stvarati posebne predstave. Ne želimo mijenjati umjetničku vrijednost nego samo ukloniti prepreke koje su nekim gledateljima otežavale da ih prate i u njima uživaju. Predugo smo kao društvo govorili o posebnim potrebama i sami postavljali granice koliko kome dati unutar njegovih mogućnosti. Ali kako možemo

znati kolike su zapravo mogućnosti djece s određenim poteškoćama? Djeci je za razvoj uvijek potrebno dati više. Zato i djeci s teškoćama trebamo omogućiti da kroz emocije, zvukove, slike i druge podražaje stvaraju vlastite predodžbe i razvijaju misli. Vjerujem da takvo iskustvo ne pridonosi samo u prihvaćanju sebe - u smislu: 'Drukčiji sam, pa što?!', nego može imati i važnu ulogu u rehabilitaciji i daljnjem razvoju.

► Čime se rukovodite pri odabiru predstava za prilagodbu?

Pri odabiru predstava za prilagodbu najprije gledamo njihovu temu i poruku. Važno nam je da govore o iskustvima u kojima se djeca mogu prepoznati. Frida

pati od usamljenosti zbog svoje tjelesne teškoće, Bijeli klaun teško prihvaća samog sebe jer nije onakav kakvim su ga roditelji zamišljali, a Djevojčica sa šibicama izložena je ismijavanju zbog siromaštva. Sve su to priče o različitosti, neprihvaćanju i potrebi da nas drugi vide i prihvate onakvima kakvi jesmo. Važno nam je i da predstava ima jasnu radnju. Tako se može lakše opisati slijepoj i slabovidnoj djeci, ali i prepričati jednostavnijim, lako razumljivim tekstom namijenjenim djeci s intelektualnim teškoćama. Kod odabira pristupačne izvedbe posebnu pažnju obraćamo na tempo predstave, prijelaze između scena, glasne zvukove,

► Djeci iz spektra autizma važno je da se s roditeljima unaprijed upoznaju s novim prostorom

DAVID PUKLAVEC/PIXSELL

► S kojim ste se institucionalnim ili društvenim izazovima susreli?

Najveći izazov zapravo nam tek slijedi: navikavati roditelje djece s teškoćama da je naše kazalište mjesto i za njihovu djecu, privući publiku te osigurati da se prilagođene izvedbe nastave održavati. Pristupačnost nije jednokratno ulaganje niti posao koji je jednom zauvijek završen. Ovaj je projekt tek početak i mora biti praćen dugoročnim promjenama u društvu - od načina na koji mi sami razmišljamo o inkluziji do toga kako je provodimo u svakodnevnom životu. Ohrabruje nas to što je uključivost u kulturi dio dugoročnih strategija Grada Zagreba i Europske unije te što se ozbiljno pristupilo prilagodbi kulturnih ustanova. Grad Zagreb podržava nas od samog početka.

► Što slijedi nakon uspjeha predstave "Mala Frida" i koga pozivate u svoje inkluzivno kazalište?

'Mala Frida' bila je iskra za sam početak procesa jer je pokazala da djeca različitih sposobnosti mogu ravnopravno dijeliti isti kazališni doživljaj. Slijedeći važan korak bio je 'Bijeli klaun', prva predstava koja je od početka pripremana kao inkluzivna premijera. Predstava se već na pretpremijeri izvodila uz audiodeskripciju, prijevod na znakovni jezik, ETR tekst, a autorski tim ju je napravio u skladu sa senzornim zahtjevima. Čak smo i skraćeni program predstave tiskali na Brailleovu pismu. Mislim da je to povijesni iskorak. Dugoročni je cilj da prilagodimo što veći dio repertoara, za sada su to, uz navedene, 'Djevojčica sa šibicama' i 'Dnevnik Pauline P.'. Na web stranici su oznake za sve inkluzivne predstave. Naša vrata su otvorena, pozivnica je tu... Kad netko poželi doći, samo je potrebno najaviti se na vrijeme kako bismo osigurali tehničku podršku za inkluzivnu izvedbu. Bila bi velika šteta djeci s teškoćama uskratiti kazališni doživljaj kad već postoji mjesto i mogućnost za to. ■

bljeskove, mrak i druge snažne efekte koji bi djecu iz spektra autizma mogli uznemiriti. 'Bijeli klaun' naša je prva premijera koju smo od početka stvarali s mišlju da bude dostupna svima. O pristupačnosti se vodilo računa već tijekom rada na dramaturgiji i režiji, a dizajnere svjetla i zvuka zamolili smo da pojedine efekte prilagode publici. Pritom nam je bilo važno sačuvati njihovu umjetničku slobodu, ali i koncentraciju glumaca. Umjetnička vrijednost predstave uvijek nam je na prvome mjestu. Našim glumcima od srca zahvaljujem na strpljenju i spremnosti da izađu iz svoje uobičajene glumačke kon-

centracije. U pristupačnim ih izvedbama ponekad zamolimo da malo uspori ritam ili da dio prostora na pozornici prepuste prevoditeljima na hrvatski znakovni jezik. To nije uvijek jednostavno, ali upravo njihova otvorenost i suradnja omogućuju da istu predstavu zajedno dožive sva djeca.

► Suradujete li sa stručnjacima i koja je njihova uloga?

Da, od početka surađujemo s interdisciplinarnim timom stručnjaka. U njemu su profesori s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te stručnjaci iz Poliklinike SUVAG, različitih udruga i saveza, kao i centara za odgoj i obrazovanje.

Osnivanje stručnog tima bilo je prvi korak u provedbi projekta. Zajedno smo najprije 'mapirali' postojeće stanje, a zatim utvrdili što je sve potrebno učiniti kako bi kazalište i predstave bili pristupačniji djeci s različitim teškoćama. Tijekom protekle tri godine stručnjaci su nam bili na raspolaganju za sva pitanja i nedoumice, a bilo ih je doista mnogo. Njihova je uloga sad provjeriti sve što smo napravili i potvrditi da prilagodbe odgovaraju stvarnim potrebama djece i pravilima pristupačnosti. Nakon toga ćemo 25. studenog službeno obilježiti završetak projekta i predstaviti ga javnosti.